

Pravljice Božene Némcové.

Prevedel Dr. P.

(Nadaljevanje.)

V mraku so dospеле na zeleno loko pred gradom. Trikrat so obhodile grad, pa žive duše ni bilo videti. Potrkale so na vrata. Odprla jim je baba tako odurna, da so se je ustrašile. Glavo je imela kakor rešeto, oči izbuljene, lase ježate, telo pa tako debelo, da bi je vse tri ne mogle obseči.

„Česa iščete tukaj?“, je zarjula na nje.

„Oh zlata babica“, je odgovorila Pepelka, „prosimo vas, dajte nam nekaj jesti, strahovito smo lačne.“

„Poberite se na mestu odtod, če nočete, da bi vas moj kač pojedel.“

„Oh, kaj naj si počnemo, če nas vi ne sprejmete pod streho? Noč se bliža, ne vemo kam; skrijte nas nekam, usmilite se nas; vse vam bomo delale.“

„Vse, vse! sta klicali Kasala in Alina „Jaz vam bom šivala obleko in prala.“ „Jaz vam bom gladila in česala, da boste lepši.“ „Jaz pa bom kuhala najpoljše jedi“, je rekla Pepelka, „in vse vam pospravim, da vam ne bo treba nič delati.“

Pregovorile so babo, da jim je dala večerje in jih skrila v pivnici v velikem sodu.

Gori je trkal mož. Ljudojed, ki je vstopil, je bil trikrat tako velik kakor baba. Obrnil se je v sobi in zagrmel, da se je slišalo v pivnico: „Voham tukaj človečino; koga imaš? Koga bi imela!“ Nato mu je prinesla dobro večerjo, da bi ga pomirila. Mož pa je zopet vprašal: „Baba, povej, koga imaš tukaj?“

Baba je tajila, mož pa je po večerji zopet začel: „Nekega imaš tukaj, povej!“

Žena je izprevidela, da bo mož začel rohneti, in mu je razodela. Prosila je, naj dekleta vsaj tako dolgo pustijo živa, dokler se od njih ne nauči, kar znajo. Potem jih lahko ubije in pojé.

Deklice so padle pred ljudojedom na kolena in ga prosile milosti. Ljudojed jim je zagrozil, da bo hudo, če ne bodo vsega tako delale, kakor so rekle, in če ne bodo naučile babe, kar znajo.

Zaran je Pepelka pripravljala zajutrek; sestri sta morali pomagati, kajti ljudojed z ljudojedko sta snedla za 30 oseb. Kasala in Alina sta ljudojedki počesali grive in jo lepo oblekli, kar ji je bilo všeč. Delale so vse dan za dnevom, kolikor so mogle. V večnem strahu so samo mislile, kako bi se rešile. Nekod so sklenile, da ob priliki ubijejo svoja gospodarja. Ljudojed se je hotel se naučiti, kako se peče kruh. Pepelka je močno podkurila, kajti peč je bila velika. Ljudojed je sedel k peči in gledal v ogenj, da bi ga potem razgrnil in kolače porinil v peč. Vročina pa ga je omamila, da je legel in zaspal pod pečjo. Ko je začel smrčati, so prinesle velik lopar, oprle se ob ljudojeda in ga porinile v ogenj. Zacvrlo je in iz ljudojeda je bil ocvirek. Enega se ni bilo več bati; kako pa bo z drugo?

Baba je vstala in takoj so bile vse tri pri njej.

„Nagnite glavo, babica, da vas zadaj lepo pogladimo“, je rekla Kasala. Baba je sklonila glavo, Kasala ji je vrgla lase preko oči, zgrabila veliko sekuro in ji z enim mahom odsekala glavo. Zdaj so bile gospodinje v gradu. Pregledale so vse, kje je kaj bilo, in našle so obilo dragocenosti.

Ubogi Pepelki pa se je jelo zopet huje goditi. Prevzetni sestri sta jo mučili in zopet je morala delati, pospravljati, prati, kuhati kakor nekdanj doma; sestrama ni bila nobena reč po godu in za vsako malenkost sta jo oštevale.

Nekoč sta se odpravili v mesto. Tam sta si nakupili lišpa in raznovrstnih reči, potem pa še konja in voz in najeli služabnike, da bi bili kakor visoka gospoda. Pepelka je dobila s tem le še več dela; skrbeti je smela odslej za več ljudi, ki v gospodinjstvu niso bili za rabo, kajti vsi so se sukali samo okoli gospodičen. Ko sta se peljali gospodični drugič v mesto, sta slišali, da pripravljata tamošnji kraljevič veliko veselico. To je bilo nekaj za prevzetni dekleti. Takoj sta si nakupili novih dragocenih oblek, doma pa je bilo pripravljajnja in pripovedovanja, kakor bi se ves svet sukalo okoli njiju. Pepelka bi bila rada tudi kaj videla in se lepo oblekla, toda bala se je o tem ziniti. Sedaj pa, ko je slišala toliko o lepem kraljiču in videla toliko priprav, je prosila sestri, naj jo vzameta s seboj.

„Tebe?“ sta jo zavrnila obe. „No lepa čast bi bila za naju. Le ostani lepo doma in skrbi za gospodinjstvo, saj ti potem poveva, kako je bilo v mestu.“

Pepelka je odšla molče, oči pa so se zalile s solzami. Določene dne sta sestri zgodaj vstali. To je bilo velevanja in kričanja! Vsi so imeli polne roke dela, dokler se nista odpeljali. Ko si je Pepelka nekoliko odahnila, je vzela metlo, da bi pospravila in pometla sobo. Ko se tako pripogiblje in gleda, zagleda v kotu nekaj svetlega. Bil je zlat ključek. Od česa neki je ta ključek? si misli in poskuša pri vseh omarah. Poskuša ga tudi na podstrešju, a vse zastoj. Vzame luč in gre v klet. V kotu najde vratca z majhno ključavnico. Ključek je odprl. Nič se ni bala, pogumno je stopila v temen hodnik. Tudi druga vrata je odprl isti ključ. Kako pa se je prestrašila, ko je vstopivši v dvorano videla luč, ki se je odbijala s tisočermi leskom od sten! Na tleh so ležali kupi srebra, sredi dvorane pa je stala srebrna miza, na njej pa srebrna škrinjica. Iz prve dvorane je bilo videti v drugo, ki je bila zlata z zlato mizo in zlato škrinjico. Iz eruge dvorane je šla v tretjo. Prvi dve nista bili nič proti tej; tukaj so tičali v stenah dragi kameni drug ob drugem, kakor če je nebo najgostejše posejano z zvezdami; na sredi je stala železna miza, na njej železna škrinjica. Pepelka je pregledala še

enkrat vse tri dvorane, potem pa je odprla železno škrinjico. Privzdignila je pokrovo in videla na njem zlate besede: „Kdor pride prvi sem in odpre železno škrinjico, njegovo je vse, kar je v teh treh dvorinah. V čelu te dvorane je največji kamen; kdor potrka nanj, tistemu se odpre zid. Tam se pase bel konjič; kdor ga zasede, mora reči: „Megla pred menoj, megla za menoj“, in konjič ga ponese, kamor se mu poljubi. Pa vse to bogastvo pomore samo dobremu človeku k sreči, zločestemu pa k nesreči.“

Pepelka je prečitala in izvlekla iz škrinjice belo obleko, obšito z zlatom in okrašeno z dragimi kameni. Vse, kar je spadalo h krasni opravi, je ležalo v škrinjici, celo zlati čevljički. Pepelka sicer ni bila nečimerna, danes pa je skočila navzgor, se urno umila in slekla svojo zapeljeno obleko ter prihitela nazaj k železni škrinjici, da se obleče. Od glave do noge z majhnim čevljičkom, vse je bilo, kakor bi ulil. „Zdaj pa sedem na konjiča“, je rekla in se zadovoljno ogledovala „in si ogledam tudi veselico in kraljeviča. Sestri me ne bosta spoznali.“ Potrkala je ob kamen, zid se je odprl in na pašniku se je pasel konjič bel kakor sneg. Prijela ga je za uzdo, vzpela se nanj in rekla: „Nesi me, konjič, v mesto; megla pred menoj, megla za menoj!“ Kakor veter je letel z njo konjič proti mestu. V kraljevem gradu sta se ustavila. Pepelka je privezala belca k stebri in šla navzgor v dvorano. Gostje so ostrmeli, kraljevič pa je pustil Kasalo in Alino, s katerim se je baš zabaval, ter pristopil k neznanji gospej: „Kdo si, krasna gospa, ki prihajaš, da počastiš s svojo navzočnostjo moje goste?“

„Ako vam je ljubo, da se pri vas malo pomudim, ne vprašujte po mojem imenu.“

Kraljevič je ni več vpraševal, temveč jo je peljal k mizi. Sestri je nista spoznali. Ostali so po obedu plesali, kraljevič pa se ni ganil od lepe tujke. Ni se čudil njenim diamantom, on je videl njeno krasoto, poslušal njen mili glas. Odgovarjala mu je tako razumno in bistro, kakor bi bila izšolana na visokih šolah.

Pozno je že bilo, ko se je spomnila, da more domov. Kraljevič jo je spremljal na dvorišče, tu se mu je izmehnila iz roke in se urno vzpela na konjiča in kmalu je ni videl več.

Doma je Pepelka urno shranila obleko v škrinjico in hitela navzgor, da bi bile vse pripravljeno, kadar prideta sestri.

„Povejta mi vendar, kako ste se imeli na veselici in če je bilo kaj veselo?“

„Veselo je bilo, lahko si misliš; ugajala je nama tako, da se peljava jutri zopet.“

„Oh, jutri pa me vzemita s seboj!“

„Ti ne spadaš v tako družbo, kamor hodijo princezinje.“

„Kake princezinje? povejta mi vsaj to!“

„To se niti ne da povedati, take krasote še nisva nikdair videli. In kako obleko je imela! Samo njo imamo zahvaliti, da je jutri zopet taka pojedina. Kraljevič se je v njo zaljubil, ona pa mu je ušla, zato misli, da pride morebiti jutri spet na veselico.“

Pepelki so hodile te besede vso noč po glavi. Ko sta sesiri zaran odšli, je hitela v klet, da bi pogledala v drugo škrinjico. Tam je ležala obleka rožnaste barve, s srebrom težko obšita, in vse potrebščine. Edino čevljičke si je morala pustiti iz prve škrinjice. Ugajala je sama sebi, ko se je ogledovala v srebrni steni. Konjič jo je ponesel v mesto.

Kraljevič se je oziral ves čas proti vratom. Končno so se odprla, svilenka obleka je zašumela in vstopila je neznana krasotica.

„Vaš nagej odhod me je včeraj razžalostil,“ je rekel kraljevič, ko sta bila na samem.

„Ne morem drugače,“ je odgovorila Pepelka, „če hočete, da vas še enkrat obiščem, me ne smete zadrževati.“

„Vi ne veste, kako vas težko puščam odtod; toda naj se zgodi po vaši volji, če pridete jutri zopet.“

„Svojo obljubo izpolnim.“

Urno je potekel čas in kraljevič je ni zadrževal, veseleč se, da jo jutri zopet vidi. Doma se je preoblekla in šla po opravih. Prišli sta sestri.

„Kako pa je bilo danes?“ je vprašala Pepelka.

„Ali je bila tam kraljična?“

„Seveda je bila, še krasnejša nego včeraj. Jutri bo zopet gostovanje in tako zlatka ne uide več. Moj Bog, kraljevič je izgubil pamet. Saj je še drugih lepih deklet na svetu dovolj.“

„Če bi nje ne bilo, kdo ve, če bi ne postale vidve kneginji,“ je menila Pepelka.

„Kaj tebi tega mar? Ostani pri svojem delu in pusti naju pri miru,“ je zavrnila Alina Pepelko. Pepelka je molče odšla in si mislila: „Kako se motita: Jaz bi svoje sreče ne menjala za vajino.“

Tretjo jutro sta se odpeljali sestri, Pepelka pa je urno pospravila sobe in se šla v klet oblačiti. Odprla je srebrno škrinjico. Tam je našla modro obleko, z biseri in srebrom obšito. Demanti so se ji lesketali na vratu in na glavi. Tako je jahala tretjič na svojem belcu v grad. Služabnik je naznanil, da vidi jahalko na belem konju, in kraljevič ji je hitel naproti. Vsi so bili radovedni, kaj bo danes. Kraljevič je prosil in nagovarjal neznanko, naj pove, kdo je, in naj ostane pri njem kot njegova soproga. Pepelka pa je na vse prošnje odgovarjala, naj tega ne zahteva, ker je mogoče, da bi mu bilo žal. Niti tega mu ni hotela povedati, kje naj jo išče. Ko se je poslavljala in hotela zajahati svojega belca, je čutila, da so ji obličale noge na tleh. Pogledala je in videla, da je zemlja namazana z nekim lepom. Krepko je dvignila nogo in se odtrgala, skočila na konja in ni je bilo videti več. Toda na tleh je ostal prilepljen jeden čevljiček. Knez je obžaleval, da se mu zvižaja ni posrečila; ve-

selilo ga je, da je imel vsaj nekaj, po čemur bi mogel najti neznano jahalko.

A tudi Pepelko je bolelo srce. Doslej ji nihče ni dajal tako lepih in milih imen, kakor ta lepi kraljevič. Kako čudo, da si je želela živeti z njim! Žalostno se je ločila od konjiča in šla tarnaje po svojih opravilih. Sestri sta se pripeljali, ona pa jih tokrat ni nič izpraševala. Njima pa se je sukalo jezik brez vseh vprašanj.

„To mu privoščiva. Čemu se je zatelebal v tako čarovnico in ni ostal rajši pri naju! Naj ima zdaj tisti šolen.“

„Kakšen šolen?“ je vprašala Pepelka.

„Ti pač hočeš vse vedeti. Kraljično je hotel po vsej sili obdržati in je dal tla pomazati z lepljivo mažo, kraljična pa je spretno izmaknila nogo in pustila čevljiček. Knez je dal takoj razglasiti, da se imajo sniti jutri dekleta od blizu in daleč v gradu in katera izmed njih čevljiček obuje, tista postane njegova soproga. On misli, da nobena druga nima tako majhne noge, morebiti pa se moti.“

Saj vidve sami tudi imate majhne nožice, mogoče ga obujeta.

Zaran sta si tesno povezali noge, da so jima bolečin teklo solze po licih, da bi mogli obuati tisti čevlji.

Uboga Pepelka ni vedela, kaj naj stori, ali naj gre za njima ali ostane doma. A ljubezen je bila močnejša. Šla je v klet in si oblekla modro obleko, čevljiček pa si je zavila v ruto. Po vrhu pa si je oblekla vsakdanje krilo in se podala na pot. Šla je naravnost v grad. Tam je bilo toliko žensk, da se je komaj prerila v dvorano. Nekatero so še upale, da obujajo čevljiček, drugim pa se je čitala žalost z lica, ker jim je bil premajhen. Sredi dvorane je ležal usodni čevljiček na preprogi, knez pa je sedel na prestolu in gledal žalosten na vrvenje. Lica, ki ga je iskal, ni videl v dvorani. Ena izmed zadnjih je bila Pepelka.

„Alina, pogledaj, ali ni tam naša Pepelka?“

„Pa res! Kaj neki hoče tukaj? Čakaj, ta jih dobi. Vse pusti doma in pride sem zijat.“

Hoteli sta še več govoriti in groziti, a besede so jima obtičale v ustih, ko je šla Pepelka k preprogi in obujala čevlji.

„To je ona!“ so kričale vse, ko so videle, da je Pepelka smuknila v čevlji kakor nič.

Knez se je ozrl in skočil s prestola kakor strela, da bi se prepričal, ali je resnica. Pepelka pa je vrgla raz sebe vsakdanjo obleko in pokazala svoj drugi čevlji.

„Ti si, draga moja!“ se je začudil knez. „Ne muči me več,“ je pokleknil pred njo, „usliši mojo prošnjo, bodi moja soproga!“

„Če hočeš imeti preprosto dekle za ženo, naj bo,“ je rekla Pepelka.

Takoj je proglasil Pepelko za kneginjo, sestri pa sta omedlevali same nevoščljivosti. Srečni knez je pripravil gostijo, kakoršne še ni bilo. Pepelka je razodela svojemu soprogo tajnost velikega bogastva vsi ga prosila, naj se pelje z njo. Knez se je čudil krasoti in lesku podzemeljskih dvoran. Kolikor so mogli naložiti na voz, toliko sta vzela s seboj, in bilo je tega desetkrat toliko kar je vsa zemlja vredna.

Kasala in Alina še vedno nista znali, kako je k temu prišla sestra. Pepelka jima je odkrito razodela, ker je zaupala njuni odkritosrčnosti. Sestri sta tajno odšli v svoj grad in našli vrata v kleti. Ulomili sta, ker ni bilo ključa. Ko sta videli toliko bogastva, sta ostrmeli in jeli polniti žepe in vreče z zlatom in dragimi kameni. Ni jima bilo dovolj izsipali sta zgoraj in šli še enkrat. Sedaj pa ju je doletela nesreča. Pri vratih sta skočili dve črni mački na njiju in jima popraskali lice, vrat in roke, da sta obležala brez zavesti. Ko sta se pridlekli z neizmernimi bolečinami iz kleti, sta se ustrašili, kajti njuno gladko lice je bilo za vselej razdrapano in popraskano. Zlata in dragih kamenov pa tudi ni bilo več, le kup običajnega kamenja je ležal v sobi, kjer sta bili izsipali vreče. To je bilo hudo! Lepota proč, bogastvo proč!

Pepelka se je peljala s svojim soprogom po starše. Siromaka sta bila stara dva, živela sta od miloščine. Kako čudo, da ju je zapustila skoro pamet, ko se je pripeljala krasna kneginja po njiju, v kateri sta spoznala svojo hčer. Živela sta odslej pri njej. Ko je šla nekoč Pepelka gledat v tisto klet, ni bilo več vrat in bogastva. Vse je izginilo. A ni žalovala, saj je živela srečno in zadovoljno s svojim soprogom in je imela toliko bogastva, da je lahko po materinsko skrbela za svoje podanike.

O treh bratih.

Bil je kralj, ta je imel tri sinove. Dasi je imel bogastva in vsega dovolj, vendar ni bil zadovoljen in nič ga na svetu ni veselilo, ker je venomer bolehal. Mnogo zdravnikov mu je skušalo vrniti zdravje, a nobenemu se ni posrečilo. Nekoč je prišel star in vsled svoje modrosti slaven mož, ki mu je tako svetoval: naj si najde človeka, ki bi se podal na pot in poiskal grad, v katerem je ptič, ki mu pri petju kaplja kri iz kljuna. Če te krvi tri kapljice izpije, bo mahoma zdrav.

Ko so prišli sinovi k očetu, jim je naznanil starčeve besede in jim velel, naj mu preskrbe takega človeka.

„Kaj bi se na tuje ljudi zanašali, kar lahko sami opravimo!“ Mi ti sami prinesemo ptiča; daj nam denarja na pot. Najmlajši naj ostane pri tebi.“ Kralj jih ni rad puščal od sebe, nazadnje pa je dovolil. Sinova sta odjezdila. Dolgo ni bilo od njiju ne sluha ne duha. Kralj je pogostoma govoril o njiju z najmlaj-

šim sinom, ki ga je tolažil, dasi je sam dvomil, da bi brata prinesla ptiča. Ko je videl, v kakih skrbeh je oče, se je odločil, da pojde po svetu za njima.

Kralj pa o tem ni hotel ničesar slišati, kajti ljubil ga je najbolj izmed vseh in bi bil rajši izgubil onadva, kod njega. Kraljevič pa ni imel miru, ker je bilo z očetom vedno huje, in prosil je tako dolgo, da je dobil dovoljenje.

Z očetovskim blagoslovom v srcu in denarjem v žepu se je podal na pot. Dolgo in dolgo je hodil in prišel na travnik sredi gozda. Oziral se je, kje bi bila kaka steza in baš je hotel počivati, ko zagleda sredi travnika mrtvo truplo. „Moj Bog“, si misli, „tega siromaka razneso vrane; če ga nihče ne pokoplje, pokopljem ga jaz.“ Pokopal ga je in legel ob grobu ter zaspal. Tu se mu je sanjalo, da stoji pri njem starček, ki kaže na košuto in pravi. „V zahvalo, da si moje telo pokopal v zemljo, te pripelje ta košuta, kamor bi rad prišel. Če bi me bila tvoja brata pokopala, bi jima bil pokazal pot, a pustila sta me in vsled tega nista našla ptiča.“

Nato je starček izginil, košuta pa je ostala. Kraljevič si je mel oči in vstal, košuta pa ga je prijazno gledala in poskakovala pred njim, kakor bi ga klicala, naj gre za njo. Košuta je poznala tako dobro vse poti skozi gozd, da se mu ni bilo treba niti pripogibati pod vejami. Nastala je noč in kraljevič je jel misliti, kako bo sedaj v temi. Jedva pa se je spomnil noči, je videl luč pred seboj. Ni vedel kaj je to, in ko se je natančneje ozrl, je opazil, da se svetijo konci košutinih rogov. Ves strah ga je minil in pogumno je stopal, kamor ga je ta živa luč peljala. Dospel je v votlino in našel pripravljeno mahovo posteljo in mleka in sadja do sitosti.

Zaran je šlo zopet dalje in tako več dni zapored. In prišla sta k neki gori, na kateri je stal visok grad. Tukaj mu je nenadoma košuta izginila. Kraljevič se je oziral, a ni je bilo. Domislil se je, da je morebiti na koncu svoje poti. Grad je bil zaprt. Ko se je preblizal vratom, so se sama sčom odprla. Na dvorišču, na hodnikih in v sobah ni našel žive duše. Šel je vedno dalje in dalje. Kakor v zrcalu se je videl v srebrnih in zlatih stenah; po sobah so bili razvrščeni naslanjači, stoli, razno pohištvo in orodje, same krasne sobne priprave. V zadnji sobi je našel pri oknu kletko s ptičem, ki je pel in spuščal iz kljuna kapljice krvi kakor rubine. Hotel si ga je vzeti, poprej pa se je ozrl po sobi. Groze mu je omahnila roka. Na rdečem aksamitovem divanu leži vila krasna kakor boginja; zdi se, da trdo spi. Ena roka ji leži ob telesu, drugo ima pod glavo; dolgi črni kodri si je vijajo preko belih ramen do zlatih robov na divanu. Bela halja je pokrivala bujno telo in ena nožica je videti izpod mehkega vznožnika. Kraljevič ni vedel, ali jo naj vzbudi ali ne. Nobena žilica se ni gibala in vendar ni bila mrtva. „Če bi vsaj enkrat odprla oči, vsaj eno besedo izpregovorila“, si je želel Kraljevič, čudeč se krasni vili in čakal tri dni pri njej. A ni se dočakal. Končno se ga je lotil strah, in spomnivši se bolnega očeta je sklenil, da odide s ptičem.

Vzel si je ptiča s kletko in se oziral zadnjič po sobi. Na mizici pri divanu je ležal meč, steklenica vina in kruh. Na meču je bilo napisano: „Če kdo z njim trikrat mahne in reče: Vsem glave dol! se takoj vse glave odsekane.“ Na steklenici je čital: „Kdor to vino pije, je takoj zdrav, naj ima katerokoli bolezen.“ Na kruhu je bil napis: „Če se nasiti z njim na stolne ljudi, nikdar ga ne bo manj.“

„To so izvrstne reči“, si je mislil Kraljevič. Tukaj jih itak nihče ne rabi, meni pa bodo koristile. Da bo vedela, kdo je bil tukaj, napisem na mizo svoje ime.“ In podpisal se je na mizo, zapisal, odkod je in kdaj je bil v gradu. Potem je poljubil spečo devo, vzela ptiča, meč, vino in kruh in zapustil grad. Medpotoma si je kupil konja in jezdil s svojimi rečmi proti domu.

Dolgo, dolgo je jezdil in prijezdil je v neko mesto, kjer je bil strahovit nemir. Vpraša, kaj pomenja vse to, in sliši, da prihaja sovražnik z nebrojno vojsko proti mestu, da pobije in požge vse; kralj se mu ne bo mogel ubraniti. Kraljevič se je spomnil svojega meča in ponudil kralju pomoč, češ, da se sovražne vojske ni treba bati. Kralj ga je z veseljem sprejel, dasi ni mogel verjeti, da bi ga eden edini junak mogel rešiti. Ko se je sovražnik približal, je potegnil Kraljevič svoj čudotvorni meč, mahnil z njim trikrat po zraku in zaklical: „Vsem sovražnikom glave dol!“ In glej, v tistem trenutku so se kotalile sovražne glave po zemlji. Strahoma in čudeč se so zrli vsi na kraljeviča in kralj ga je peljal v grad in priredil njemu na čast slavnostno pojedino. Z lepimi darovi je jezdil Kraljevič zopet dalje, meč pa je pustil kralju v spomin.

Za nekoliko dni je prijezdil do drugega mesta. Vrata so bila zaprta. Trkal je in dolgo klical, preden ga je slišala straža, ki mu je povedala, da ne sme nihče v mesto, ker vlada v njem strahovita nalezljiva bolezen. Vsi meščani so bolni, tudi kralj in njegova družina, ni nobene rešitve ni. „Le pustite me noter, jaz vam vsem pomorem.“ Straža mu je odprla. Jezdil je naravnost h kralju. Vsi ljudje so bili tako slabi, da so jedva vlačili noge. Kralju je ponudil pomoč, ki jo je sprejel z nepopisnim veseljem. Jedva je kralj pokusil vina, je ozdravel; ravno tako je hipoma ozdravela Kraljica in vsa kraljeva družina. Trumoma so prihajali v grad bolniki in odhajali zopet zdravi. Bili bi zasipali neznanega zdravnika z zlatom, a on ni sprejel ničesar, nemveč je odjezdil ter pustil kralju čudotvorno vino.

Imel je še ptiča in kruh. In prijezdil je v neko mesto, kjer ni mogel v gostilni dobiti obeda. Krčmar je tarna, da nima ničesar več in da povsod ljudje la kote umirajo. Ob tej priliki je bil dobrodošel njegov kruh, ki ga je razdelil gladujočim meščanom, ne da bi

ga bilo manj. Odhajaje jim je pustil kruh in bil je vesel, da je imel samo še ptiča.

In prijezdil je nekega dne k mestecu, kjer je videl pred seboj postavljene vislice. „Koga bodo neki obesili?“ si je mislil in nalašč jahal v mestece, da povpraša. Zvedel je, da sta približno pred letom prihajala dva princa, ki sta imela obilo denarja in sta vse zaigrala, potem pa se zadolžila; ko sta nazadnje povzročila več pretepov, so ju zaprli, po noči pa sta hotela uiti, toda prijeli so ju in danes ju obesijo.

Kraljevič se je ustrašil, kajti slutil je, da sta princa njegova brata. Prosil je mestno gosposko, naj ga peljejo k njima, in tukaj se je prepričal, da se ni zmotil. Brata pa ga nista spoznala. Vprašal je gosposko, če je mogoče popraviti z denarjem vso škodo, da jim plača, kolikor bodo zahtevali. Gosposki je bilo ljubše, da so dobili denar, in zahtevali so veliko vsoto, ki jo je Kraljevič takoj izplačal, potem pa odjahal z odkupljenima bratoma. Ko pa sta brata slišala, kdo ju je rešil in da se brat vrača srečno s ptičem domov, ju je peklo in vedno sta mislila, kako bi zabranila vrnitev. Blizu očetovskega mesta sta ga prijela in pahnila v gozdu v globoko volčjo jamo in mu iztrgala iz rok kletko s ptičem. Nato sta jezdila domov in rekla očetu, da sta našla ptiča. Oče se je prestrašil, ko mu nista ničesar povedala o mlajšem bratu, ptič pa mu tudi ni nič pomagal, kajti ves dan ni odprl kljuna, kaj šele pel.

V tem je Kraljevič v volčji jami obupoval. Glad in zima sta ga mučila skoro do smrti. Kadar je kaj zgoraj zašumelo, je kričal na ves glas. Tretjega dne je šel neki kmet mimo jame in si veselo žvižgal. Slišal je klicanje v jami in prinesel drogeve in vrvi, da bi pomagal nesrečniku ven. Kraljevič je srečno splezal navzgor.

„Za Boga milega, kako pa ste prišli tja dol?“
„Ne vprašuj me, prijatelj, rajši me nekam pelji, kjer bi se ogrel in najedel; cele tri dni sem že v tej luknji.“

Uslužno ga je peljal kmet v svojo hišo in mu postregel. Ko se je nasitil in naspal, tedaj šele je povedal kmetu o svoji nesreči.

„Hudodelca brez vesti sta vaša brata“, se je hudoval kmet, ko je vse zvedel. „Vaš ubogi oče je gotovo žalosten in v skrbeh, kje ste neki ostali! Najbolje bo, kadar se le malo okrepite, da pojedete v mesto.“

(Nadaljevanje prihodnjic)

Iz preteklosti ogrskih Slovencev.

Kedo se ne spominja iz življenja in delovanja slovanskih apostolov Cirila in Metoda, da sta prišla na svojem potovanju v Rim l. 867. med panonske Slovence, katerih vojvoda Kocelj ju je z veliko častjo sprejel in se razveselil, ko je videl v slovanskem jeziku pisane knjige? Dal jima je 50 učencev, ki bi se naj pripravili za duhovniški poklic. In ko po Cirilovi smrti ni kazalo, da bi se vrnil Metod na Moravsko, je ostal pri Kocelju in deloval med panonskimi Slovenci do Koceljeve smrti. Posrečilo se je takrat, da je ustanovil papež posebno nadškofijo za Moravsko in Panonijo.* Ali bil je to po Samovi državi drug svitel žarek, ki je pokazal, v kaki smeri naj bi se razvijala zgodovina slovenska in češka. Ni pa ugajal tak razvoj zapadnim sosedom Nemcem, ki so si bili že spravili pod svojo oblast nas karantanske Slovence, pa hoteli razširiti oblast tudi na panonske (ogrske) Slovence in Čehi. Dobro došli so izprva Nemcem Madžari, ki so se bili takrat naselili po ogrskih nižavah in na nemški poziv pokončali velikomoravsko državo.* Madjarski plen pa so postali kot najbližji sosedi naši panonski Slovenci. Kakor kasneje Turki so tudi Madžari strašno plenili po slovenskih pokrajinah pobijali prebivalstvo ali pa ga, zlasti tostran Mure. Kakor na Gornjem Koroškem in Štajerskem, se je tudi na Ogrskem slovenski življenj krčil. Zlasti v vzhodnih delih so se slovenske naselbine skoraj popolnoma pomadjarile. Boljše je bilo v obmejnih zapadnih krajih. Tam je bilo prebivalstvo bolj gosto naseljeno. Zato se ni moglo toliko tujcev priseliti in Slovenci so ohranili svoj narodni značaj do današnjega dne.

Cerkveno so bili ogrski Slovenci izprva prideleni škofiji v Gjurju in v Veszpremu. Ko pa je kralj Ladislav ustanovil zagrebško škofijo l. 1094., ji je podredil tudi prebivalce salajske županije, med tem ko bi železna

* Panonija je za rimskih časov obsegala kraje nekako med Donavo in Savo do Ptujja in vzhodne Štajerske. Odtod Panonska ulica v Ptujju.

Madžari pa tudi Nemcem niso prizanesli in začeli divjati in ropati po njihovih zemljah. Ta brezobzirna osvojevalna in uničevalna divjaška čud je ostala obema narodoma do današnjih časov in se je v minuli svetovni vojski pokazala zopet v polni nagoti, ko sta se oba naroda združila, da dokončata uničevalno delo, ki sta ga začela pred tisoč leti, da zatreta Slovane.

županija imela še dalje pripadati gjurski škofiji. Ali ogrske Slovence je ta ločitev neprijetno zadela, ker bi bili vsi radi imeli zagrebškega škofa za svojega višjega pastirja. Zato so se Slovenci Železne stolice s svojimi duhovniki vred uprli gjurskemu škofu in prosili zagrebškega, naj jih sprejme otroke in žene odvažali s sabo v sužnost. Okoli l. 900 so Madžari stalno zasedli svet med Muro in Donavo. Kolikor Slovencev je še ostalo tam, so morali novim gospodarjem obdelovati zemljo in jim dajati velik del svojih pridelkov. Pri teh Slovencih se je učilo divje pastirsko in ribiško ljudstvo madjarsko polje deljstva, rokodelstva, staviti hiše in preproste utrdbe. To priča še danes nebroj slovenskih besed v madjarskem jeziku, n. pr. jarom (jarem), kolya (kola), taliga, szani, kalamaz (kolomaz), lemes (lemež), gereben (greben), czep (cep), kasza (kosa), szita (sito), jazcol (jasli), bot (bat), darong (drog), patak (potok), gatyá (gače), irha (jirhovina), kapa, koszok (kožuh), palast (plašč), ruha prauda (pravda), megya (meja), kiraly (kralj), vajda (vojvoda), sipan (župan), Nemeth (Nemec) itd.

Ko so prišli ogrski Slovenci pod madjarsko oblast, so bili popolnoma ločeni od svojih rojakov v svojo očetovsko oblast. Ta je sicer to storil, ali državna oblast tega ni trpela in je ostalo pri prvotni razdelitvi tja do 18. stoletja, ko so se morali tudi cerkveno ločiti od Hrvatov.

Da niso Madžari v novejših časih narodne prosvete negovali kulturnih potrebščin ogrskih Slovencev, je umljivo. Kakor koroški Slovenci, tudi ogrski Slovenci niso imeli pošolah in uradih nikakih narodnih pravic. Pri ljudskem štetju l. 1890 so našli v zahodnih stolicah še 95 tisoč Slovencev, a l. 1900 jih statistika posebe niti več štela ni!

Tisto malo narodne duševne kulture, ki jo je še med ogrskimi Slovenci, je večinoma proti vladni volji. Kljub temu se narod v svoji žilavosti krepko upira madjarizaciji. Prav minula vojska je prekmurskim Slovincem močno povzdignila narodno zavest in ljubezen do materinskega jezika. Saj so prišli kot vojaki daleč po svetu in se lahko prepričali, da hvalisani madjarščine nikjer ne razumejo, pač pa se v svojem slovenskem jeziku lahko razumejo in pogovarjajo s Hrvati, Čehi, Poljaki in Rusi.

Zato je le pravično, da se vsaj ta mali ostanek nekdanjih panonskih Slovencev združi z ostalimi brati v novi državi in pride iz životarenja in zatiranja do pravega življenja in politične svobode. F. K.

Društvene vesti.

Mariborski Sokol priredi dne 21. septembra 1919 v Studencih pri Mariboru javno telovadbo z veselico. Začetek ob pol 3. uri popoldne. Ptujski Sokol je dolžan, da vrne bratskemu društvu obisk, zato pozivljamo naše Sokole, da polete v obilnem številu v Mariboru.

Prostovoljno gasilno društvo v Dornovi priredi v nedeljo dne 28. septembra 1919 popoldne po večernicah Veselico v gostilni g. Herga. Vsa bratska okoliška društva in prijatelji gasilstva se uljudno vabijo. Čisti dobiček je namenjen za nabavo orodja.

Vabilo na naročbo.

Kdor želi, da se mu redno pošilja „Ptujski list“, naj prijavi svoj naslov upravništvu v Ptuj, Slovenski trg (stari rotovž) št. 3, pritličje levo.

Naročba.

Komur smo dozdej pošiljali list, pa si ga ne misli naročiti, prosimo, naj nam ga vrne, ker ga sicer smatramo za naročnika.